

professor Nina Pilke
Filosofiska fakulteten/Nordiska språk
Vasa universitet
PB 700
65101 VASA
nina.pilke@uva.fi, +358-29-4498347

2016-02-19

Näringsdepartementet

103 33 STOCKHOLM

SYNPUNKTER PÅ PROMEMORIAN "UPPDRAG OM OFFENTLIG TERMINOLOGI"

Fackspråk utgör en infrastrukturell tillgång med både nationell och internationell dimension som förutsätter strategiskt agerande och helhetstänkande. Terminologiska frågeställningar är viktiga att belysa ur olika synvinklar och i olika omfattning. Även om de nationella terminologicentralerna i Norden har arbetat framgångsrikt med terminologi ända sedan 1940-talet är medvetenheten om terminologiarbetets fördelar fortfarande begränsad i företag, på myndigheter och inom utbildningssektorn. Därför kan målsättningen med utredningen att utifrån det statliga ansvaret föreslå åtgärder för ett mer effektivt, ändamålsenligt och långsiktigt terminologiskt arbete med starkare synergier ses som relevant och aktuell.

Jag relaterar mina synpunkter till de fyra förslagen i utredningen (s. 22–23), nämligen att

1. Språkrådets övergripande ansvar och verksamhet ska tydligare omfatta även svensk terminologiutveckling
2. statligt bidrag till TNC bör preciseras och inriktas på ett antal definierade allmännyttiga tjänster
3. myndigheterna behöver riktlinjer och stöd för sin terminologiverksamhet.
4. TNC har en viktig roll som terminologiskt kompetenscentrum med attraktiva tjänster till företag, organisationer, myndigheter i samhället.

Tanken om kollektivt ansvar inom terminologiområdet är i och för sig bra, förutsatt att det inte medför bortval eller reducerade resurser, vare sig kvalitativt eller kvantitativt. I utredningen är dock formuleringarna om både Språkrådets ansvar och TNC:s framtida uppgifter oklara, i vissa fall verkar de även basera sig på missuppfattningar eller bristande kunskaper om terminologiarbetets villkor och förutsättningar. Terminologiverksamhet som bygger på terminologisk analys (se t.ex. Nuopponen & Pilke 2010¹) skiljer sig från lexikografi, allmän språkrådgivning och klarspråksarbete. Förslaget på s. 24 att "Språkrådet ska stödja myndigheternas språkarbete också i fråga om terminologi" och att man "i de fall en myndighet har behov av särskilt eller mer omfattande terminologi- eller begreppsmetodiskt stöd, ska myndigheterna liksom idag kunna vända sig till TNC" saknar grund. Av allt att bedöma antar man att terminologisk analys genomförs på olika nivåer och metodologiskt på avvikande sätt beroende på t.ex. en myndighets behov eller aktuella fråga. Detta stämmer inte, då man t.ex. inte kan bilda termer utan att känna till begreppskännetecken och begreppsrelationer inom ett större system. Även formuleringen på s. 24 bygger på ett snävt synsätt: "Det ekonomiska stödet föreslås inriktas på ett allmännyttigt uppdrag, dvs. sådana delar av verksamheten som kan betraktas som ett offentligt åtagande eller tjänst som bör komma alla till del". Som allmännyttiga ser man förvaltningen av Rikstermbanken och grundläggande metod- och kunskapsutveckling inom terminologi. Men förvaltningen av Rikstermbanken bygger på terminologisk analys i samhället och kan därför inte avskiljas från den övriga verksamheten i de fyra programmen (s. 5–6). Inom terminologiarbete är det nämligen nödvändigt att kunna arbeta även proaktivt när man skapar underlag för rekommendationer. Myndigheter arbetar med såväl fackintern som fackextern kommunikation och informationsförmedling vilket gör att "det allmännyttiga" är inbakat i hela verksamheten. Det kollektiva vetandet och kunskapen i organisationen samt den infrastruktur som TNC har byggt under 75 år kan inte kopieras eller reproduceras i miniformat genom att en eller två tjänster eller arbetsuppgifter i motsvarande omfattning flyttas över till Språkrådet under 1–2 år.

Jämförelserna mellan de olika nordiska länderna är inte kompletta, eftersom terminologiarbete vid den norska (Språkrådet) och finländska (Institutet för de inhemska språken) språkvårdsorganen presenteras bara ytligt/inte alls. Eftersom utredningen verkar föreslå en blandning av dessa två modeller är mera djupgående resonemang kring både möjligheter och utmaningar i ett diakroniskt perspektiv absolut nödvändiga. I nuvarande form verkar utredningen referera organisationernas strategidokumentation. Likaså anser jag att en eventuell strukturändring i den skala som utredningen lägger fram förutsätter påverkansanalys i samhällskontext. I det sammanhanget vill jag nämna att kommentarerna om svag koppling till näringslivet (s. 21) och ingen koppling till forskning (s. 22) är felaktiga. Den svenska modellen är fungerande och den verkar också vara mera effektiv jämfört med t.ex. den finländska modellen. TNC är en välkänd och synlig aktör i nordiska och internationella terminologi- och fackspråkskontexter – tack vare det breda verksamhetsområdet, stark expertis och de långsiktiga

---

¹ Nuopponen, Anita & Nina Pilke (2010). Ordning och reda. Terminologilära i teori och praktik. Norstedts.

satsningarna. T.ex. Vasa universitet har haft kontinuerligt samarbete med TNC sedan 1980-talet i form av seminarier, utbildning, korpusarbete och publiceringsverksamhet. För tillfället ingår TNC i referensgruppen för ett forskningsprojekt med terminologisk inriktning inom vilket en del av materialet samlas in i TNC:s unika arkiv (rundfrågor från och med 1940-talet) under 2016.

Styrningen och preciseringen av det statliga bidraget som täcker 60 % av de årliga kostnaderna ser jag som en konkret och relevant utvecklingspunkt men en neddragning av bidraget kan enligt min bedömning inte understödjas eller förverkligas på basis av innehållet i den nu aktuella utredningen. Att bygga terminologisk expertis inom en organisation tar betydligt längre tid än 1–2 år (s. 25). Jag litar på att Näringsdepartementet fattar beslut genom vilka olika offentliga aktörer i samhället fortsättningsvis får riktlinjer och stöd för sitt terminologiarbete.

Enligt min mening kunde Språkrådet ta ett tydligare ansvar över frågor som rör svensk terminologi genom att det under en bestämd tidsperiod (förslagsvis 5 år) kunde initiera och koordinera svensk terminologiutveckling t.ex. i anknytning till lärosäten. Både genomförande och effekterna av detta tematiska arbete kan följas och bedömas för framtida beslut om terminologibehov. Tidigare kartläggningar inom utbildningssektorn har påvisat många utvecklingsbehov (se Salö 2010; Bucher 2015²). Modeller för valet av vetenskapsområde/n och praktiskt genomförande via arbetsgrupper finns vid Språkrådet i Norge³ (se Våge 2016). Ett tematiskt uppdrag med tidsmässiga ramar kan inte heller antas äventyra den mångsidiga verksamheten och det breda och omfattande ansvaret som Språkrådet redan har inom den allmänna språkvården.

TNC:s ekonomiska verksamhetsvillkor ska absolut bevaras så att TNC kan behålla sin viktiga roll som terminologiskt kompetenscentrum med attraktiva tjänster till företag, organisationer, myndigheter i samhället. Sverige och Norden behöver TNC i nuvarande verksamhetsform och -omfattning.

Vasa den 19 februari 2016

Nina Pilke

Professor i svenska med inriktning mot fackspråk och terminologi

---

² Salö, Linus (2010). Engelska eller svenska?: en kartläggning av språksituationen inom högre utbildning och forskning. Språkrådet.

Bucher, Anna-Lena (2015). Engelska eller svenska? Om de svenska lärosätenas språkval och språkanvändning sett ur ett terminologiskt perspektiv. Terminologen. Språkrådet.

³ Våge, Ole (2016). Erfaringar frå eit mønsterpraksisprosjekt i kjemisk terminologi. Utpøving av to arbeidsmetodar. I: Tänkte termer, red. Pilke, N & N. Nissilä. Vakki.